

Bilaga 1. Färdplan för klimatet etapp 2

Denna bilaga innehåller en sammanfattande nulägesbild av måloppfyllnad för etapp ett av Svenska kyrkans färdplan för klimatet, samt exempel på åtgärder för att nå etappmålen för andra etappen. Bilagan är inte föremål för beslut utan är ämnad att exemplifiera insatser som kan krävas för att uppnå etappmålen. Mer detaljerade åtgärdsförslag, vägledningar och stöd finns på Hållbarhetsportalen.

Om mål, roller och åtgärder

Målen i färdplanen ska uppfyllas gemensamt i Svenska kyrkan. Vissa åtgärdsförslag riktar sig därför till såväl församlingar/pastorat som till stift och nationell nivå. Ibland har de olika nivåerna olika roller vilket kan innebära att olika åtgärder kan behövas för det gemensamma hela. Förutsättningarna skiljer sig också åt och därför kan vissa åtgärdsförslag vara lämpliga i ett visst sammanhang men fungerar inte i ett annat. Miljödiplomering är ett verktyg för systematiskt arbete som kan användas för samtliga målområden. Typer av åtgärder för att nå etappmålen i andra etappen kan vara likartade för flera målområden. Det kan handla om:

1. Kartläggningar för att bättre förstå sin verksamhet och dess möjligheter för klimatomställning.
2. Genomförande av utbildningar för såväl medarbetare som förtroendevalda utifrån deras olika roller, utveckling av policyer och instruktioner för att det ska vara lätt att göra rätt.
3. Planering av verksamheten, samverkan och samordning exempelvis med grannförsamlingar eller mellan stift, och samverkan med andra samhällsaktörer, kommunikation och kampanjer för att sprida kännedom och skapa engagemang för vissa insatser.

Vissa åtgärder kan genomföras utan några föregående utredningar och kartläggningar. Under första etappen har vägledningar, utbildningar och olika kommunikations- och inspirationsmaterial tagits fram för de flesta målområdena. En uppgift i etapp två blir att öka användningen av dessa.

Samverkan som framgångsfaktor

Under första etappen har stiftens främjande av församlingarnas klimatarbete varit centralt. Även samverkan mellan stift har varit en framgångsfaktor vilket har lett till att goda initiativ har kunnat förmerats samtidigt som de personella resurserna värnats. Samverkan i projekt inom olika sakområden gör också att vad som skulle kunna kallas kompetensnoder kan skönjas där vissa stift har utvecklat särskild kompetens inom något område, medan några andra grupper av stift kan ta ledning inom andra sakområden. Denna typ av delning av mer specifik sakkunskap bedöms ha god potential för vidare arbete.

Svenska kyrkans medlemskap i Kyrkornas världsråd, Lutherska världsförbundet samt Act Svenska kyrkans medlemskap i ACT-alliansen möjliggör ett brett och samordnat multilateralt engagemang bland annat i påverkansarbetet, metod- och kapacitetsutveckling. Act Svenska kyrkans arbete för att främja både ansvarsutkrävande och samverkan med näringslivet, statliga och andra civilsamhällets aktörer för en effektiv och hållbar utveckling är viktig. Myndigheter och företag är viktiga aktörer för samverkan för förändring, samtidigt är det också viktigt att bedriva påverkansarbete där deras verksamheter utgör hinder för hållbara förändringar.

Beskrivningen nedan är en kort sammanfattande nulägesbeskrivning av Svenska kyrkans färdplan samt delmål för etapp två med förslag på åtgärder som bidrar till uppfyllelsen av varje enskilt delmål.

1. Kyrkans uppdrag

Nuläge

I första etappen av Svenska kyrkans färdplan för klimatet har ett flertal insatser genomförts. Material och samtalsunderlag har tagits fram. Utbildningar har hållits för förtroendevalda, anställda och engagerade i församlingar och pastorat. Ett stort antal seminarier och församlingsbesök har genomförts i alla stift. Flera stift har, med utgångspunkt i Svenska kyrkans färdplan för klimatet och Ett biskopsbrev om klimatet formulerat klimat/hållbarhetsstrategier och handlingsplaner.

Alla stift har arbetat med att integrera klimatfrågan i konfirmandarbetet, gudstjänst, bön, samtal och sång. Pilgrims walk for future, ett av projekten inom färdplanen, har tillsammans med Act Svenska kyrkans klimatkampanj mobiliserat många församlingar och engagerade i pilgrimsvandringar för klimatet och i opinionsbildande aktiviteter för klimaträttvisa och en hållbar värld.

Både under 2021 och 2022 har ett flertal församlingar uppmärksammat det ekumeniska initiativet Skapelsetid som lyfter in klimatfrågorna i församlingsverksamheten. Nytt andakts- och gudstjänstmaterial utvecklades både inom ramen för och inspirerat av Svenska kyrkans färdplan för klimatet. Det ekumeniska samarbetet fortsätter att vara starkt i klimatfrågan och det förstärktes ytterligare i och med FN:s klimattoppmöte i Glasgow 2021 där Svenska kyrkan hade observatörsstatus. Act Svenska kyrkan har genomfört klimat och miljögenomlysningar av hela sin verksamhet, inklusive insatsstöd. Genomlysningen av partner insatser har följts upp i handlingsplaner samt också bidragit till tydligare miljö- och klimatperspektiv i Act Svenska kyrkans reviderade strategi för kommande år. Miljö- och klimatriskhantering har stärkts för att främja en miljö- och klimatomfattigt hållbar utveckling samt stärkt motståndskraft hos de samhällen och individer som är mest sårbara eller redan lever i humanitära krissituationer på grund av extrema väderförhållande på grund av klimatförändringar. En färdplan för policydialog för global klimaträttvisa har tagits fram och i delar implementerats, bl.a. i form av policyanalyser som följts upp i dialogen med myndigheter och politiska företrädare både i Sverige och globalt.

Arbetet har fått en god start under första etappen men dessa initiala insatser innebär dock inte att klimatfrågan är integrerad i alla församlingar, vidare insatser krävs för att uppnå effektmålen till 2030.

Exempel på åtgärder

Under andra etappen är det av stor vikt att det material, utbildningar och samtalsunderlag som tagits fram under första etappen sprids i alla stift och tillgängliggörs på olika sätt för olika målgrupper. Kunskapen på lokal nivå och stiftsnivå om de värderingsfrågor som klimatnödläget väcker behöver öka för att ge andliga och existentiella bidrag till samhällsdebatt och praktiskt förändringsarbete. Unga människor behöver inkluderas i beslutsprocesser som har konsekvenser för en hållbar framtid. Ett aktivt främjande av stiftens är centralt i genomförandet av dessa typer av åtgärder.

Församlingarnas engagemang är en förutsättning för den internationella verksamheten och uttrycker delaktigheten i en global rörelse och en världsvid kyrka som vi både påverkar och påverkas av. Svenska kyrkan är del av en världsvid gemenskap och ska i ömsesidig samverkan med kyrkor och ekumeniska organisationer möta de globala utmaningar som klimatnödläget kräver. Svenska kyrkan ska arbeta för att stater vidtar rättvisa, genusintegrerade och ambitiösa klimatåtgärder som lever upp till globala överenskommelser för miljö och klimat och de globala hållbarhetsmålen samt stärker skyddet för miljö- och klimatförsvare. Svenska kyrkan ska även verka för att samhällen och människor som drabbas av klimatkrisens konsekvenser ska ha rätt till inflytande över beslut som rör anpassning och klimatfinansiering samt kompenseras för förluster och skador till följd av naturkatastrofer.

2. Energianvändning i byggnader

Nuläge

Mängden köpt energi låg under åren 2017-2019 på runt 500 GWh. Under pandemiåret 2020 minskade mängden köpt energi (inklusive bränslen för uppvärmning och krematorier) med ca 9 % vilket var nära att uppfylla målet i färdplanens första etapp om en minskning på 10 % jämfört med år 2017. År 2021 var mängden köpt energi åter i nivå med åren 2017-2019. Därtill har det skett en ökning av mängden egenproducerad solel vilket innebär att energianvändningen har ökat ytterligare. De höga energipriserna under 2022 och framgent leder sannolikt till avsevärt minskad energianvändning och möjlighet att nå etappmålet. Detta sker dock troligtvis åtminstone delvis genom att kyrkor tas ur bruk under vintern. Det är viktigt att energieffektivisering sker på ett sätt som blir beständigt och i linje med församlingarnas/pastoratens lokalförsörjningsplaner.

Mängden eldningsolja som används för uppvärmning hade år 2021 minskat med ca 30 % jämfört med år 2017. Trenden är tydligt nedåtgående, men i nuvarande takt för långsam för att uppnå målet att fossila bränslen i princip ska vara utfasade till och med 2023. Ca en tredjedel av krematorierna köpte under 2021 fossil eldningsolja som stödbränsle, och ett par krematorier det fossila bränslet gasol.

Även här är utfasningen av fossila stödbränslen tydlig, men går i för långsam takt.

Under färdplanens första etapp har en utbildning i energioptimering för församlingar och pastorat genomförts i ett stift. Ett projekt för att fasa ut fossileldade oljepannor pågår och förväntas öka utfasningstaken. Stödmaterial, vägledningar och liknande från olika stift och församlingar samlas in, sammanställs, redigeras och tillgängliggörs för alla.

De föreslagna etappmålen för etapp 2 leder till att kyrkans utsläpp från energianvändningen minskar med ca två tredjedelar.

Exempel på åtgärder

För att etappmålen ska uppnås behöver församlingar och pastorat ha en god kunskap om sin energianvändning, exempelvis genom energikartläggningar och förbrukningsdata. Förtroendevalda och medarbetare behöver kompetensutvecklas inom energifrågor utifrån sin roll, och återkommande fortbildning/repetition behövs för att bibehålla kompetens. Driftoptimering av befintliga anläggningar bedöms ha en potential att leda till energibesparingar om i snitt minst 20 % vilket i sig skulle innebära att målet om energianvändning uppfylls, om sådan optimering genomförs och vidmakthålls.

Genomförande av åtgärder i lokalförsörjningsplaner (LFP) har potential att bidra till ytterligare energieffektiviseringar och det är av vikt att energifrågor har en tydlig roll i arbetet med LFP. Modernisering och automatisering av installationer och system kan bidra till ytterligare energieffektivisering. Detta kan kräva investeringar som dock torde vara lönsamma och även underlätta fastighetsdriften.

Ett aktivt främjande av stiftet är centralt i genomförandet av dessa typer av åtgärder. Vissa av åtgärderna, som vissa utbildningsmoment med mera, kan genomföras med flera medverkande församlingar, pastorat och över stiftsgränser, vid samma tillfälle. Det lokala främjandet är dock också av största vikt. Vidareutveckling av nyckeltal på energiområdet, genom samkörning av olika system och datakällor är av vikt för att stärka kunskapen till stöd för främjandet.

3. Produktion av förnybar el

Nuläge

Den egna förnybara elproduktionen inom Svenska kyrkan består i huvudsak av sol- och vindkraft. Den totala mängden egenproducerad el i ägda anläggningar inom Svenska kyrkan (vilka omfattar sol- och vindkraft) uppgick 2021 till ca 15 GWh, och därtill drygt 17 GWh andelsägd vindkraft. År 2021 uppgick den totala egna solelproduktionen till drygt 5,5 GWh varav församlingarna stod för knappt 70 % och PLT för drygt 30 %. Etappmålet om två till tre större projekt för produktion av förnybar el i färdplanens första etapp kan anses vara uppfyllt. I stiftssamverkan finns i dagsläget ett ramavtal för solelinstallationer och flera stift samverkar nu för en nationell upphandling, med stöd från nationell nivå i hållbarhetsfrågor. Således är även detta mål från första etappen uppfyllt.

I ett projekt i färdplanens första etapp agerar Värö-Stråvalla församling referensförsamling för egenproduktion av solel genom att ta emot studiebesök, genomföra utbildningar i flera delar av landet, och har tagit fram en enkel vägledning. Skara stifts Prästlönetillgångar leder ett projekt om storskalig solel, där 12 av 13 PLT-förvaltningar medverkar. I projektet utreds och testas bland annat olika affärsmodeller för storskaliga solkraftsanläggningar som möjliggör för församlingar och pastorat att delta i och nyttiggöra den storskaliga solelproduktionens möjligheter. Lämplig mark för ändamålet identifieras också.

Svenska kyrkan medverkar i ett kompetenscentrum för solenergiforskning, SOLVE. Bland ett 50-tal medverkande organisationer märks flera universitet, forskningsinstitut, kommuner, regioner, och företag. SOLVE adresserar flera teman av särskilt intresse för Svenska kyrkan däribland frågan om sam användning av mark för både jordbruk och solcellsparker, affärsmodeller, byggnadsintegrerad solel, hållbarhet, med mera.

Den största vindkraftsproduktionen inom Svenska kyrkan sker genom andelsägd vindkraft, genom Kyrkvinden Ef och Stiftsvinen, om totalt 17,1 GWh. En församling producerar vindel i ett egenägt vindkraftverk (0,5 GWh 2021). Tre vindkraftverk på PLT-mark är hel- eller delägda av PLT. Totalt finns 70 vindkraftverk på PLT-mark där majoriteten av verken har andra ägare som har arrenderat mark av PLT. Den totala produktionen av vindel i PLT-ägda verk var ca 9 GWh. Vattenkraft förekommer också på PLT-mark.

Exempel på åtgärder

Grundläggande för att uppnå etappmålen är att församlingar är motiverade och har de resursmässiga förutsättningar som krävs för att genomföra åtgärder. Nödvändiga förutsättningar är därmed att församlingar har tillgång till kapital för investeringar, erforderlig kunskap samt konkret stöd genom hela processen. Enbart då kan den stora besparingspotentialen och långsiktiga omställningen realiseraras.

4. Resor och transporter

Nuläge

Över 60 % av bilresorna (i km) i stift och församlingar/pastorat sker i egen bil i tjänsten och mindre än 40 % i personbilar och lätta lastbilar ägda eller leasade av de kyrkliga enheterna. Församlingarnas/pastoratens vagnpark är övervägande fossil och målet om att 40 % av de bilar som ägs eller leasas av kyrkliga enheter ska kunna drivas fossilfritt är långt ifrån att uppnås. Ramavtal finns för fordonsleasing.

Under färdplanens första etapp genomför ett par större pastorat tillsammans ett pilotprojekt för mobilitetshubbar som ska kunna användas av såväl medarbetare som andra i det kringliggande samhället. I första hand testas en elbilpool, men avsikten är att mobilitetshubbar ska kunna erbjuda flera olika slags färdmedel. Under första etappen pågår också ett projekt i samverkan mellan fyra stift, som vägleder församlingar och ger incitament att installera laddstationer. Målet att 20 % av församlingar och pastorat ska ha laddstationer är nära att uppnås, och målet om antal laddstationer är redan uppnått.

För den nationella nivån är resandet den enskilt klart största utsläppskällan och flygresor står för över 95 % av nationell nivåns utsläpp från resor. Det finns inga samlade data för övriga resor för stift och församlingar men det finns exempel på församlingar och pastorat som enbart rest med tåg, och likaledes församlingar som enbart använt resebyrå till flygresor. Inrikes flygresor förekommer, och då ofta till/från de nordliga stift, men även mellan exempelvis Malmö och Stockholm. Ca 40 % av församlingar och pastorat har en resepolicy, vilket är 20 procentenheter under målet i första etappen. Ett inspirations- och informationsprojekt för flygfria gruppresor har tagit fram ett material som på ett enkelt sätt visar sätt att ställa om från flyg till andra transportmedel med goda exempel från konfirmandresor.

De föreslagna målen för etapp 2 leder till att kyrkans utsläpp från resor och transporter minskar rejält eftersom de fossila utsläppen och utsläpp från flyg- och bilresor utgör den största klimatbelastningen.

Exempel på åtgärder

För att nå etappmålen för resor i etapp två behövs åtgärder som rör både ledarskap, beteendeförändringar för minskat resande, snålare körsätt och nya, mer klimatsmarta resealternativ så väl som investeringar i ny teknik och stödjande infrastruktur samt bättre bränsleval med fokus på fossilfrihet.

För resor och transporter finns sällan någon befattning med särskilt ansvar. Det är istället en fråga om ledarskap och ett delat ansvar bland många berörda. Därför blir följande typer av åtgärder särskilt viktiga: Policier och riktlinjer som främjar fossilfria färd sätt och resfria möten, kartläggning resande med hjälp av resvaneundersökningar och statistik, utse ansvariga, tillämpning av hållbarhetskrav vid inköp av fordon och gruppresor, införande av olika incitament som tillhandahållande av kollektivtrafikkort, cyklar, differentierad kilometerersättning där så är möjligt. Viktiga åtgärder för att uppnå fossilfria bilresor är att byta ut vagnparken mot bilar som kan drivas fossilfritt (el/hybrid/biogas annat fossilfritt bränsle), att gå med i eller starta en bilpool, och att lära ut hur den nya tekniken fungerar så att alla känner sig trygga med att använda den.

Mer resedata är nödvändigt för att följa upp resornas klimatpåverkan inom Svenska kyrkan och för att kunna fokusera insatser där det bäst behövs.

5. Begravningsplatser, markanläggningar och maskiner

Nuläge

Cirka 10 % av de drygt 1300 lätta lastbilarna i Svenska kyrkan är el eller gasdrivna. Majoriteten är dieseldrivna. Drygt 75 % av motorredskap registrerade på enheter inom Svenska kyrkan är eldrivna. Så gott som alla de drygt 800 traktorerna är dieseldrivna. Det är möjligt att lätta lastbilar och dieseltraktorer körs på biodiesel.

I färdplanens första etapp pågår två olika kyrkogårdsprojekt, i samverkan mellan flera stift och församlingar. Det ena tar fram vägledningar för olika aspekter av en klimatsmart och hållbar skötsel av begravningsplatser, där även biologisk mångfald har en framträdande plats. Det andra projektet syftar till att kommunicera och sprida goda exempel som finns på klimatsmart och hållbar kyrkogårdsförvaltning. Projekten genomför också utbildningar i samverkan med branschorganisationen Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund. Åtta stift rapporterar att de har gjort insatser för att främja ett strukturerat arbete för att fasa ut arbetsmaskiner och verktyg som drivs med fossila bränslen. Etappmålet om att det ska finnas ett strukturerat arbete för att fasa ut arbetsmaskiner/verktyg som drivs med fossila bränslen samt för en i övrigt hållbar och klimatsmart förvaltning av mark/grönnytor/kyrkogårdar och begravningsplatser, bedöms vara på väg att uppfyllas under etappen. Däremot behövs ytterligare insatser under kommande etapper för att en klimatsmart och hållbar kyrkogårdsförvaltning ska vara praxis i de flesta församlingar och pastorat inom Svenska kyrkan.

Ökad samlad kunskap behövs om transporter av stoft och aska och om avfall på begravningsplatser.

Exempel på åtgärder

För att nå etappmålen för detta målområde i etapp två behövs ledarskap, planering, liksom samverkan mellan begravningshuvudmän och med andra aktörer i samhället. Kartläggning och planering kan omfatta genomlysning skötselstandarden och huruvida den kan uppnås genom färre eller andra metoder vid exempelvis snöröjning och sandning, och beaktande av möjligheter att använda alternativa skötselmetoder för minskad energianvändning, t.ex. ängsmark eller höggräsmatta. Planering kan behövas både på längre sikt i form av en omställningsplan för utfasning av fossila bränslen/fordon och maskiner och på kort sikt avseende planering av arbetsdagen/veckan för att minska antalet resor och transporter. Samnyttjande av transportmedel och maskiner med annan huvudman eller verksamhet kan också vara möjligt. Samordning av transporter av stoft och aska kan avtalas med andra huvudmän inom ett krematoriums upptagningsområdet. Avtal med transportörer av stoft och aska bör krävaställa fossilfria transporter. Omställning till en fossilfri vagnpark kan ske genom köp/leasing av fordon som drivs på el eller gas, där så är möjligt och använda genom att använda biodiesel (HVO100, RME).

Ett nationellt täckande utredning med förslag på var krematorier ska vara belägna vore önskvärt för att säkerställa en jämn och klimatsmart drift, modern rening och effektiva transporter. Detta skulle också bidra till uppfyllelse av etappmålet i färdplanen avseende klimatutsläpp per kremation.

Dialog med begravningsbyråer och blomsterhandlare blir viktigt för att åstadkomma blomsterarrangemang som kan behandlas biologiskt istället för att bli restavfall.

6. Konsumtion och investeringar

Nuläge

Under färdplanens första etapp har avropen från de nationella ramavtalen totalt sett legat på ungefär samma nivå. Flera ramavtal av relevans för färdplanens mål, exempelvis elavtal, köp respektive hyra av arbetsmaskiner har ökat något, men i betydligt blygsammare takt än den målsatta fördubblingen. Klimatsmart inköp kan också uppnås genom kunskap om hållbara inköpsprocesser och hållbarhetsgranskning av leverantörer, produkter och tjänster. Ett projekt som startas upp i slutet av första etappen finns för att öka medvetenheten och ge utbildning och verktyg att skapa en hållbar inköpsprocess. Med detta projekt och tidigare genomförda nyhetsbrev och webinarier rörande olika aspekter av hållbara inköp, bedöms etappmålet om genomförande av utbildning i klimat- och hållbarhetsgranskning uppfyllas.

Flera projekt under första etappen handlar om information- och inspirationssatsningar kring mat, i enlighet med etappmål i färdplan för klimatet. Ett projekt under pandemin bestod av en digital utbildning och cook-along riktad till värddar/värdinnor och kockar, ett pågående projekt riktar sig till storkök inom Svenska kyrkan, exempelvis på stiftsgårdar och folkhögskolor, och ett projekt tar fram en guide för att öka egenodlingen av mat i församlingar och pastorat.

Bra data om inköpen är en förutsättning för att kunna följa upp klimatpåverkan. Verktyg för beräkning av klimatpåverkan behövs också för att möjliggöra att Svenska kyrkans alla enheter enkelt ska kunna fatta välgrundade inköpsbeslut.

Exempel på åtgärder

För att nå etappmålen behövs utbildningsinsatser dels allmänt om ansvarsfulla inköp och dels om klimatsmart och hållbar konsumtion, implementering av inköbspolicy, tillskapande av en inköpsstruktur i församlingen/pastoratet och att en person ansvarig för inköp utses och att inköpen följs upp, exempelvis med hjälp av spendanalysen.

Stödmaterial/vägledning om klimatavtryck från varor och tjänster utanför ramavtal, t.ex. lathundar för hållbarhetsgranskning och användning av etablerade tredjepartscertifieringar bidrar till mer hållbara inköp och inköpsprocesser. För vissa typer av inköp, som t.ex. entreprenader och transporter kan särskilt inköpsstöd behöva utvecklas.

Att använda, vårda, laga och uppdatera det man redan har bidrar till en cirkulär konsumtion, liksom samnyttjande mellan verksamheter och enheter. Samnyttjande är inte minst viktigt när det exempelvis gäller större maskiner och utrustning som används mer sällan. Vid behov av inköp

Krav på leverantörer att kunna rapportera utsläpp från inköpen med användning av vedertagna metoder och standarder.

7. Klimatanpassning och krisberedskap

Nuläge

Klimatarbete i praktiken handlar ofta om att rusta våra samhällen för klimatförändringarnas effekter. För ett steg finns inte ett etappmål för detta målområde men det har arbetats med klimatanpassning och krisberedskap inom det allmänna krisberedskapsarbetet. Ett projekt har beviljats inom ramen för färdplanen för att ta fram ett digitalt metodstöd för klimatanpassning. Metodstödet ska omfatta generella delar om klimatanpassning, lagstiftning, klimateffekter och anpassning i kyrklig miljö, inkludering av klimatanpassning i inomkyrklig dokumentation, fallstudier, samt en screening av risker för fastigheter och hur man får tillgång till den typen av information.

Exempel på åtgärder

Risker och sårbarheter kopplade till klimatförändringar för Svenska kyrkans verksamhet behöver kartläggas. Beredskapsplaner i stift, församling, pastorat samt på nationell nivå behöver omfatta beredskap för klimatrelaterade händelser. Kompetens om klimatförändringarnas effekter på mark och kyrkogård behöver öka. Ett systematiskt arbete behöver finnas där kostnader kopplade till klimatanpassningsåtgärder samt kostnader som uppkommit från reparationer p.g.a väderrelaterade händelser behöver synas. En långsiktig samverkan mellan Svenska kyrkan och berörda myndigheter och andra relevanta parter för klimatanpassning behöver utvecklas. Act Svenska kyrkans arbete ska bidra till att klimatförändringarna bemöts med åtgärder som förebygger naturkatastrofer, och stärker motståndskraft och ägarskap hos människor och lokalsamhällen där partnersamarbete finns.

8. Förvaltning av skog och mark

Nuläge

Svenska kyrkan förvaltar skog och mark över hela Sverige. Utöver skog och jord består tillgångarna också av ett fondkapital. Etappmålen för förvaltning av skog och mark har tagits fram i en process ledd av egendomsförvaltningarnas samarbetsorgan (ENSO).

ENSO har genomfört två större arbetsmöten om klimatet, det första i oktober 2019 och det andra i september 2022. Målen för detta målområde hanteras därför under en gemensam rubrik även om enskilda målformuleringar skulle kunna sorteras in under övriga målområden.

Under första etappen har Prästlönetillgångarna låtit Skogforsk ta fram en gemensam metod för redovisning av utsläpp och upptag av växthusgaser. Därmed bedöms motsvarande mål i färdplanen uppfyllas under första etappen. Metoden är en förutsättning för att sätta mål för minskad klimatpåverkan, vilket också förväntas ske under första etappen. Balansen mellan klimat, biologiska, sociala, andliga och ekonomiska värden hanteras i nuläget genom tillämpning av skogscertifieringarna FSC och PEFC. Kyrkomötet 2021 uppdrog åt kyrkostyrelsen att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas. Direktiven för utredningen håller på att tas fram. I fem av sju stift där nyupplåtelse av jordbruksarrenden har skett, har stiftens använt sig av möjligheten att påverka brukandet. Ett stift anger att det inte bedöms lämpligt att försöka påverka brukandet. Tre av stiftens har genomfört aktiviteter för arrendatorer för att erbjuda möjligheter till utbyte och kompetensutveckling.

Exempel på åtgärder

För att etappmålen i andra etappen ska kunna nås krävs ett fortsatt aktivt samarbete mellan stiftet och samverkan med forsknings- och utbildningssäten, myndigheter och andra institutioner. Detta kan exempelvis ske genom fortsatt eller utökat stöd till tillämpad forskning vid flera universitet, forskningsinstitut och kompetenscentra. Stödet kan vara ekonomiskt eller ske genom deltagande i referensgrupper eller som markvärd för forskningsprojekt.

En utveckling av stiftens interna och externa kommunikation är nödvändig för att tydliggöra förvaltningarnas hållbarhetsarbete och de gröna näringarnas ekosystemtjänster.

För att balansera ekonomiska, ekologiska, sociala och andliga värden kan åtgärder som ökad andel hyggesfri skötsel, återvätning, ökad andel lövträd på lämplig mark vara lämpliga, liksom aktiv medverkan i skogscertifieringarnas krav på skogsbruk och miljöanpassning. Prästlönetillgångarna behöver utvärdera mätmetoder och certifieringar för klimatsmart byggande samt sätta upp riktlinjer för att premiera de mest effektiva metoderna.

Etappmålet för produktion av förnybar el kan uppnås genom både små och stora projekt, i egen regi eller i samverkan med andra aktörer genom olika affärsmodeller. En utredning av förutsättningarna behöver färdigställas tidigt under etappen. Prästlönetillgångarna kan exempelvis bereda gårdsarrendatorer möjlighet att genom investeringar gå mot självförsörjning avseende energi (exempelvis investeringar i solpaneler, batterilagring, biogas, biogödsel).

En konkret åtgärd för att skapa forum för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte för gårdsarrendatorer är att genomföra samlingar eller utbildningstillfällen under etappen.

För att sträva efter fossilfria bränslen och effektiva system för drivning och transporter inom det egna skogsbruket kan PLT tillsammans med andra aktörer ställa krav på klimatörkort för entreprenörer samt kräva förnybara drivmedel vid större upphandlingar av avverkning, terräng och lastbilstransport.